

людини). Професор В.Я. Шевчук вважає, що цього досягнути можна лише тоді, коли реалізують п'ять головних цілей: соціальної справедливості, економічного прогресу, відтворення навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів і демографічної стабільності [2, с.94].

Підсумовуючи зазначимо, що тільки в результаті виконання поставлених завдань можна сподіватися не тільки на поліпшення стану довкілля, але й на збереження здоров'я населення, що сприятиме побудові економічно незалежної держави Україна вже в найближчій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Викиди шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення у 2004 році: Експрес-довідь № 84 від 18 березня 2005 року. – К.: Держкомстат України, 2005.
2. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства в навколишньому природному середовищі: Спеціальне видання до 5-ої Всеєвропейської конференції Міністрів навколишнього середовища «Довкілля Європи». – К., 2003.
3. WHO, Environmental Health indicators: development of a methodology for the WHO European Region. Interim Report 6 November 2000, EUR/00/5026344, World Health Organisation, Regional Office for Europe, Copenhagen, 2000 // <http://www.who.dk/document/e71437.pdf>

С.В. ЯШНИК

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СЕКСУАЛЬНО-ІНТИМНІ ЗНАННЯ ЯК КРИТЕРІЇ ГНОСЕОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ КУЛЬТУРИ МІЖСТАТЕВИХ СТОСУНКІВ СТУДЕНТІВ

У статті розглядаються загальні тенденції сексуальної поведінки, а також аналізується рівень психологічних і сексуально-інтимних знань студентської молоді.

В статье рассматриваются общие тенденции сексуального поведения, а также анализируется уровень психологических и сексуально-интимных знаний студенческой молодежи

Common tendencies of sexual behaviour and level of psychological and sexual intimate knowledge of student youth are shown in the article

Більшість дослідників другої половини ХХ століття відмічають, що загальні тенденції у сексуальній поведінці молоді полягають у відокремленні сексуальної та репродуктивної поведінки; ранньому дебюті статевого життя та статевому дозріванні; соціальному та моральному прийнятті дошлюбної сексуальності та незареєстрованих шлюбів; послабленні “подвійного стандарту”, який регулює сексуальну поведінку; визнанні сексуального задоволення одним із головних чинників задоволення та міцності шлюбу; ресексуалізації жінок; звуженні сфери забороненого та зростанні інтересу суспільства до еротики; зростанні терпимості до варіативних та девіантних форм сексуальності; збільшенні розриву між поколіннями в сексуальних установах, цінностях і поведінці тощо [1, 2, 5, 8, 9].

Таким чином, культура міжстатевих стосунків молоді характеризується певними суперечностями: з одного боку, висока сексуальна активність, а з іншого - низький рівень культури міжстатевих стосунків. Це обумовлює неготовність юнаків і дівчат до повноцінних міжстатевих стосунків на моральній основі, які в майбутньому не будуть обтяжені наслідками для їх психічного та репродуктивного здоров'я. Тому основним завданням нашого дослідження був аналіз *гносеологічного компоненту* культури міжстатевих стосунків. Він охоплює знання, уявлення про світ та стосунки чоловіків і жінок на рівні сім'ї, соціуму, професійної діяльності тощо.

Знання про роль чоловіків і жінок у житті, правила міжстатевої поведінки мають багаторівневий характер, що детермінується як у контексті загальнолюдської культури, так і в контексті життєвого досвіду окремої особистості. Внаслідок засвоєння цілісної системи знань набувається життєвий досвід, ідеали, погляди, переконання. Вони визначають ставлення особистості до оточуючих і до самої себе, формують певне світобачення й світовідчуття.

Система знань про культуру міжстатевих стосунків особистості складається під впливом моральних законів людства, юридично-правових, загально-соціальних, сексуально-інтимних, психологічних, демографічних, етичних тощо, що служать критеріями гносеологічного компоненту.

У даній статті ми розглядаємо рівень сформованості таких критеріїв як *психологічні знання про особливості чоловіків і жінок та сексуально-інтимні знання*, оскільки саме вони, на нашу думку, є основними у культурі міжстатевих стосунків особистості.

Всього в опитуванні взяли участь 355 студентів, які навчаються на I - III курсах на підставі того, що це час формування відповідних установок та ціннісних орієнтацій; саме у цей період студенти найбільш гостро відчувають проблеми адаптації до навчального закладу, умов проживання у великому місті, складності у стосунках із однолітками та представниками протилежної статі, що відбувається на тлі активізації сексуальності молоді. Для дослідження рівня знань та уявлень з психології статі ми використовували скорочений варіант опитувальника "Дівчатка чи хлопчики" [3]. Дослідження даного критерію засвідчує, що знання про особливості статі та міжстатевих стосунків у студентів не достатні: найвищий рівень займає 4,5%; високий – 7,9%; середній – 30,3%; низький – 46,1%; найнижчий – 11,2%. Звідси, 57,3% студентів має незадовільний рівень, що потребує відповідної корекційної роботи стосовно підвищення цих знань.

Таким чином, порушення гармонії співіснування чоловічої та жіночої статі ґрунтується, з одного боку, на не усвідомленні сучасною молоддю статевих відмінностей у соціальних функціях та ролях, психологічного та духовного життя чоловіків і жінок, а з іншого боку, на не прийнятті їх сутнісної рівноцінності та соціальної рівноправності. Отже міжстатеві стосунки переважно регламентуються застарілими статевими стереотипами, які відводять жінці другорядне місце.

Аналогічні висновки нами були зроблені і в результаті дослідження рівня знань студентів щодо фізіології чоловіка та жінки, методів контрацепції, а також знань про хвороби, що передаються статевим шляхом. На цьому етапі досліджувався рівень володіння понятійним апаратом студентами. Даний підхід обумовлювався тим, що засвоєння понять є результатом досвіду особистості, а рівень їхньої сформованості може виступати одним з критеріїв рівня знань.

Нами було виявлено критичну бідність лексичного запасу студентів, значна частка яких знаходилась на незадовільному рівні. Особливо помітно це було при аналізі знань (за сумою показників низького та найнижчого рівнів) про репродуктивну систему чоловіків (48,3%) та жінок (37,1%); контрацептиви (34,9%); хвороби, що передаються статевим шляхом (29,2%). Щоб отримати ці дані використовувались опитувальники стосовно таких тем: "Чоловіча репродуктивна система", "Жіноча репродуктивна система", "Контрацептиви", "ХПСШ". Студенти мали назвати кожну із зазначених тем по шість понять. При обробці відповіді групувались стосовно кожної теми залежності від змісту:

Чоловіча / жіноча репродуктивна система. У дослідженні знань студентів стосовно репродуктивної системи чоловіка та жінки нами були виділені шість груп понять. До першої групи відносились статеві органи, що поділялись на зовнішні та внутрішні. До другої – статеві секрети. Зазначимо, що дані групи включали в себе як правило, наукову термінологію та загальноповсюдні поняття. Третя група представлена переважно сленговими виразами, які можна назвати "народними метафорами", оскільки їх характеризує емоційне забарвлення, пестливість, яскравість і виразність, а також часте вживання у мові студентів ("змійка", "малюк", "бобик", "бородило", "попа", "губки", "роза", "киця"). До четвертої групи належать узагальнені відповіді, які не деталізуються і вказує як на незручність, так і на недостатність та неточність знань та байдужість до питань, що розглядаються. П'ята група містить ненормативну лексику. На нашу думку, дана група є важливою оскільки засвідчує цинічне ставлення до питань статі, неповагу, зверхність у стосунках з представниками власної та протилежної статі і низький рівень культури. Шоста група представлена неправильними відповідями, що демонструють незнання репродуктивної системи людини, причому дані відповіді представлені так: як неправильна чи перевернена назва або заміна анатомічних особливостей людини репродуктивними органами тварин чи птахів.

Контрацептиви. Усі відповіді групувались за такими категоріями: 1. Бар'єрні (презервативи, ковпачок, внутрішньоматкові спіралі); 2. Сперміцидні (креми, мазі, гелі, змазки); 3. Гормональні (пігулки, пластіки); 4. Фармакологічна назва препарату. Хоча дана група є складовою другої й третьої, вона виділилась в окрему групу, що демонструє глибокі знання студентів про контрацепцію (найчастіше називались: "Логест", "Мерсилон", "Трі-регол", "Нон-овлон", "Ліндінет", "Сілесі", "Ярина"); 5. Фізіологічні (календарний метод перерваного статевий акт). Не зважаючи на поширеність саме цього методу в молодіжному середовищі, він наводився рідко; 6. Узагальнені відповіді ("препарати", "різні засоби", "розчини"); 7. Цинічні відповіді ("гондоль", "запобіжник", "шапка-ушанка", "колеса", "барбітура" тощо); 8. Неправильні відповіді ("уколи", "свечки", "тампони", "ванни", "чоловічі спіралі", "колбочки", а також перевернені фармакологічні назви).

Хвороби, що передаються статевим шляхом. Відповіді студентів групувались за такими категоріями: 1. Медична назва захворювання (найчастіше студенти називали такі: гонорея, СНІД, сифіліс, герпес, хламідіоз, молочниця); 2. Народна назва захворювання (дана група потребує коментарів з тієї причини, що студенти

паралельно з медичною назвою захворювання часто вживають народну, наприклад: гонорея – трипер, тим самим позначаючи їх як два різних захворювання); 3. Узагальнені; 4. Неправильні.

Зазначимо, що незнання молоддю вагомих причин поширення хвороб, які передаються статевим шляхом свідчить про відсутність систематизованих знань та уявлень про ВІЛ, СНІД, ХПСП та невміння практично застосовувати засоби контрацепції; не сформованість системи валеологічної підготовки й статевого виховання у вищих навчальних закладах та недостатній вплив сім'ї на формування морально-етичних норм людського співжиття, відповідального ставлення до власних дій та вчинків. При цьому слід мати на увазі, що культура міжстатевих стосунків, яка включає питання репродукції, контрацепції ніколи не була виключно медичною проблемою, а завжди розглядалась більш широко, залучаючи сферу етносоціології, педагогіки, психології, культурології.

Після завершення констатувального етапу дослідження проводився аналіз отриманих результатів, метою якого було визначення рівнів сформованості знань студентів з питань статі та міжстатевих стосунків. Узагальнення даних дозволило виділити п'ять груп, студентів кожна із яких відповідала певному рівню сформованості досліджуваних параметрів.

До першої групи належали студенти з найвищим рівнем (9,4%), які характеризувалися глибоким володінням системою специфічних знань, що виявлялось в особистісних переконаннях і готовності до активного застосування цих знань у житті. Студенти другої групи, які були віднесені нами до високого рівня (21,8%), володіють системою специфічних знань у достатній мірі, вони здатні розв'язувати завдання, які потребують інтерпретації та аргументації стосовно особливостей представників протилежної статі та їх статевих ролей, але ці знання не завжди або частково стають переконаннями. До третьої групи увійшли студенти із середнім рівнем (27,4%), знання яких не були системними, цілісними. До четвертої групи – студенти із низьким рівнем знань (23,6%), їх знання знаходяться на рівні окремих фактів, часто зустрічаються хибні уявлення про предмет, лексика характеризується широким застосуванням “специфічного сленгу”. До п'ятої групи відносяться студенти із найнижчим рівнем (17,7%), які не володіють системою специфічних знань та відзначаються відсутністю бажання здобути або поповнити їх, характеризуються викривленим уявленням про предмет, наявністю забобонів та упереджень, вживанням ненормативної лексики тощо.

Результати проведеного дослідження за кількісними показниками в подані в табл. 1.

Таблиця 1.

Гносеологічний компонент культури міжстатевих стосунків, %

Критерії	Рівень				
	найвищий	високий	середній	низький	найнижчий
Психологія статі та міжстатевих стосунків	4.5	7.9	30.3	46.1	11.2
Чоловіча репродуктивна система	9.0	19.1	23.6	20.2	28.1
Жіноча репродуктивна система	13.5	33.7	15.7	12.4	24.7
Контрацептиви	9.0	24.7	31.5	16.9	18.0
Хвороби, що передаються статевим шляхом	11.2	23.6	36.0	22.5	6.7
У середньому	9.4	21.8	27.4	23.6	17.7

Враховуючи недостатній рівень знань студентів щодо особливостей представників протилежної статі та міжстатевих стосунків потрібно гостро ставити питання стосовно статевого виховання у вищих навчальних закладах. Маючи на увазі цілеспрямованість поступової сексуальної підготовки [4,5,6,7], ми виходимо з необхідності акцентувати статеве виховання на адаптації студентської молоді до нових соціальних умов. Перш за все мова йде про визнання за молоддю статусу «дорослої людини», яка набуває більшої свободи поведінки у стосунках з протилежною статтю з правом на реалізацію відповідних сексуальних функцій (репродуктивної, гедоністичної, альтруїстичної, комунікативної, релаксації). Тому, у вищому навчальному закладі доцільно розглядати широке коло питань, зокрема, поглиблене вивчення міжстатевих стосунків, особливо сімейних, статеворольових. Крім того, потрібно зосереджувати увагу на інтимних стосунках, фізіології та психології статей, засобах контрацепції, хворобах, що передаються статевим шляхом, а також розширювати тематику стосовно соціальних та правових аспектів міжстатевих стосунків. Таким чином, формування переконання у молодих людей необхідності власного стилю поведінки, що

відповідає вимогам сучасного суспільства, чітких внутрішніх основ стосовно представників протилежної статі стане бар'єром для негативних впливів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко М.Б., Далла Зуанна Ж.-П. Сексуальное поведение российской молодежи // Социс. – 2003. - № 2. – С. 83 - 95.
2. Ивченкова Н.П., Ефимова А.В., Аккузина О.П. Установки подростков по отношению к началу половой жизни // Вопросы психологии. – 2001. - № 3. – С. 49 - 57.
3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – С.Пб.: Питер, 2002. – 544 с.
4. Каган В.Е. Воспитателю о сексологии. – М.: Педагогика, 1991. – 256 с.
5. Кон И.С. Подростковая сексуальность на пороге XXI века. Социально-педагогический анализ. – Дубна: Феникс +, 2001. – 208 с.
6. Корсак К. Сексуальне виховання – «ЗА» чи «ПРОТИ»? // Науковий світ. – 2005. - №8. – С. 25 – 25.
7. Кравець В.П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. – К.: Київська правда, 2000. – 688 с.
8. Особливості сексуальної поведінки та орієнтації неповнолітніх / О.Балакірева, Т.Бондар, М.Варбан, О.Яременко. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – Вип.2. – 38 с.
9. Приходько Е.А. Культурология. Культура семейно-брачных отношений: Учебное пособие. – Волгоград: Волг ГТУ, 2000. – 60 с.